

Mihai-Gavril GORBONOV

RELAȚIA DINTRE TEXT ȘI MUZICĂ ÎN CREAȚIA LUI IACOB MUREȘIANU

Zusammenfassung: Das musikalische Werk des in Kronstadt geborenen Komponisten Iacob Mureșianu (1857-1917) ist zum größten Teil während seiner Tätigkeit in Blasendorf (Blaj) entstanden und umfaßt vor allem Vokalmusik. Ein großer Teil seiner musikalischen Arbeiten: Opern, Operetten, Vaudevilles, Oratorien, Balladen, Chorgesänge, Kunstlieder und Kinderlieder, haben literarische Texte als Vorlagen. Auf Grund deren Konstruktion gewinnen die Musikstücke Dynamik und Dramatik. Die musikalischen Dialoge aus den umfangreichen Werken oder aus den kleineren Chorstücken bilden eine kennzeichnende Besonderheit für das Schaffen des “Meisters von Blasendorf”.

Von den Stücken mit großer Besetzung (Das Kloster Argesch, Brancoveanu Constantin, Erculeanu) bis zu den Werken mit nur zwei Solisten-Personen (Brumarelul, Naluca – Das Gespenst, Doina iubirii – Liebeslied, Șoimul și floarea fragului – Der Falke und die Erdbeerblüte, Muierușca din Braseu – Das Kronstädter Weibchen, die beiden Duett-Kanons u.a.) verwirklichen die musikalischen Arbeiten von Iacob Mureșianu dramatische Situationen, sie beschreiben Personen, sie verbinden und entbinden die den die Handlung erzählenden Teil Auch die beschreibenden Passagen, die sich meist am Anfang der Werke befinden, bringen zusätzliche Farbe, sie tragen bei zur Festlegung des Rahmens der Handlung und führen den Zuschauer in die allgemeine Atmosphäre des vom Komponisten geschaffenen Schönen.

Die von Iacob Mureșianu für seine musikalischen Werke verwendeten Texte haben folgende Herkunft:

- bekannte Dichter (Vasile Alecsandri, George Coșbuc, Carmen Sylva), weniger bekannte Dichter und auch unbekannte Dichter;
- Volksdichtungen aus verschiedenen Sammlungen und aus eigener Feldforschung.
- eigene Verse
- Texte für religiöse Musik, Liturgien, biblische Texte, Psalmen, Abendmahlslieder, Weihnachtslieder.

Iacob Mureșianu achtete bei der Auswahl seiner Textvorlagen darauf, daß sie von unbezweifelbarer Qualität waren, die dem Komponisten dazu verhelfen, originelle Werke von wahren künstlerischen Wert zu schaffen. Die Verse seiner musikalischen Schöpfungen können leicht im Gedächtnis behalten werden und so kann seine Musik den Zuhörern leicht vermittelt werden.

Domeniul în care Iacob Mureșianu s-a dovedit a fi maestru neîntrecut este cel al muzicii corale, în care predomină o scriitură de factură polifonică. Talentul său viguros, solida-i pregătire universitară, cât și bogata sa fantezie creatoare ne-au lăsat un valoros patrimoniu de muzică corală, vocal-simfonică și vocală, memorabile opusuri concretizate în lucrări de operă, operete (vodeviluri), oratorii, balade, piese corale, lieduri și cântece pentru copii. Toate acestea au la bază texte literare culte, în versuri sau în proză, librete dramatice sau versuri populare. Sarcina dificilă a lui Mureșianu a constat tocmai în selecționarea celor mai potrivite texte literare pentru demersul său creator, pentru contopirea firească a acestora cu muzica. Datorită acestei construcții, lucrările sale capătă unitate, dinamism și dramatism. Dialogurile din lucrările mai ample sau din piesele corale de dimensiuni reduse creează o particularitate definitorie pentru creația „maestrului de la Blaj”. De la distribuții numeroase (*Mănăstirea Argeșului, Brâncoveanu Constantin, Erculeanu*) la creații cu doar două

personaje solistice (*Brumărelul, Năluca, Doina iubirii, Șoimul și floarea fragului, Muierușca din Brașeu*, cele 2 canon-duete ș.a.), lucrările lui Mureșianu realizează situații dramatice, conturează personaje, leagă și dezleagă șirul narativ al acțiunii. Chiar și pasajele descriptive, pe care le găsim, de obicei, la începutul lucrărilor sau al părților, aduc un plus de culoare, contribuie la stabilirea cadrului de desfășurare al acțiunii, introduc ascultătorul în atmosfera generală a frumosului artistic creat de compozitor.

Să analizăm câteva dintre situațiile enunțate. Latura descriptivă este bine reliefată muzical. Desigur că și suportul literar este generos. De obicei, aceste introduceri descriptive sunt repartizate corului, care realizează și rolul de narator.

Exemple:

- Mănăstirea Argeșului:** „*Pe Argeș în jos,
Pe un mal frumos...*”
- Erculeanul:** „*Plecat-au în zori, trei surori la flori,
Sora cea mai mare s-a dus înspre mare,
Sora cea mezină, pe mal, în grădină,
Sora cea mai mică și mai sălbățică,
S-a dus, mări, s-a dus, pe Cerna în sus...*”
- Brumărelul:** „*Într-o verde grădiniță,
Șade-o dalbă copiliță
Pe-așternut de calomfiri,
La umbră de trandafiri...*”
- Într-o vale lată:** „*Într-o vale lată, cu flori semănată
Trece-un fluturel, mic și sprintenel...*”
- Năluca:** „*Frunză verde alunică,
Mircea suie pe potică
Și-ntâlnește o fetică
Ce purta cofița-n mână
Cu apă, de la fântână.*”

În privința dialogurilor din creațiile corale de tip „Baladă”, deși acestea sunt în general scurte, concentrate în minimum de cuvinte, sunt sugestive, edificatoare, pline de sensuri.

Exemple:

- Brumărelul:** Duet Sopran – Tenor
„– *Spune-mi, dragă copiliță, cu rumena ta guriță,
Ești nevestă, ori ești fată, ori zână din cer picată?
– Nici nevestă sunt, nici fată...*
*Ci sunt floarea garofiță, răsădită-n grădiniță.
Dar tu voinicele, spune: ești însurat ori ești jun?*”
- Muierușca din Brașeu:** Duet Sopran – Bariton
„– *Oh! drăguț bărbatul meu, ajuta-ți-ar Dumnezeu,
Eu toți munții i-am călcat, mură-albastră n-am aflat...*
– Muierușcă din Brașeu, mură-albastră-i ochiul tău...”
- Șoimul și floarea fragului:** Duet Tenor 1 – Tenor 2
„– *Florică de la munte, eu sunt șoim-șoimuț de frunte...*
– Du-te-n cale-ți, mergi cu bine, fără-a te gândi la mine...”

În alte creații corale și vocale, între care și cele două canon-duete pentru care a obținut, în anul 1882, la Leipzig, „Premiul Mendelssohn”, găsim considerații de natură existențial-filosofică:

Exemple:

- Ce-a fost a fost:** „– *Ce-a fost a fost și nu mai este
E ce am azi și stăpânesc,
Ce o să fie e poveste
Și ca s-o știu nu mă muncesc.*”
- Cum n-ar fi fost:** „– *Cum n-ar fi fost tu ai uitat
Speranțele ce mi-ai dat,
Cum n-ar fi fost s-au stins, s-au dus
Cuvintele ce mi-ai spus...*”
- Doina iubirii:** „*Trece vara cea-nflorită
Trece vara cea iubită
Și cu dânsa-n altă lume
Se duc florile din lume.*”
- Floarea-n câmp când veștejește:** „*Floarea-n câmp când veștejește
Altă-n locu-i înflorește,
Dar în pieptul omenesc
Florile când veștejesc
Cade roua în zadar
Alte-n loc nu mai răsar.*”

Creația populară a jucat, de asemenea, un rol important în opera lui Iacob Mureșianu. Texte populare, mai ales în versuri, cunoscute de compozitor de la diverși interpreți vocali ai timpului (rapsozi populari), fiindu-i astfel „împărțășite”, sau prin culegere directă, au o frumusețe deosebită, un parfum specific, sunt ușor de localizat, mai ales datorită limbajului dialectal de proveniență:

Exemple:

- Dorule, odorule:** „*Către mine te jurai,
Dorule, odorule,
Că pe nimeni nu mai ai,
Dorule, odorule.
M-ai făcut de te crezui,
Dorule. Odorule,
Dar cu altul te văzui,
Dorule, odorule.*”
- Jelui-m-aș și n-am cui:** „*Jelui-m-aș și n-am cui,
Jelui-m-aș codrului,
Codru-i jalnic ca și mine,
Că nici frunza nu-i rămâne.*”
- Cucușor:** „*Cucușor ce cânți prin nuci,
Vara vii, vara te duci,
Mă mir, iarna ce mănânci...*”
- Sub răchită:** „*Sub răchita rămurată
Șade-o babă supărată,
Și-mprejur iarbă uscată.*”

Între creațiile literare proprii ale compozitorului, realizate din lipsă de material didactic corespunzător, găsim producții adresate cu precădere școlărilor. Acestea se înscriu, în general, în poetica vremii.

Exemple:

- Copilul și părinții:** *„Doamne cât este de bine
Când e mama lângă mine.
Doamne cât este de rău
Când nu-l văd pe tatăl meu.
Tata, mama, mă iubesc, mă îmbracă, mă hrănesc,
Și-mi dau tot ce eu doresc.”*
- Om, om eram:** *„Om, om, om, om eram eu, om.
Om eram eu mai-nainte, sănătos și-ntreg la minte,
Om, om, om, om eram eu, om.”*
- Vinovatul:** *„Cât de dulce armonie dormia cândva-n pieptul meu,
Cum știa toate să fie nesmintit acordul său.”*

În ceea ce privește creația religioasă, textele folosite sunt cele canonice pentru muzica liturgică (*Liturgia Sfântului Ioan Gură de Aur*), psalmi, priceșne, colinde religioase, colinde laice, texte populare ș.a.

Exemple:

- Cu vrednicie:** *„Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina
Tatălui și Fiului și Spiritului Sfânt...”*
- Imnosul Sf. Maria Mari:** *„Neamurile toate te fericesc pe tine,
una de Dumnezeu născătoare, Maria.”*
- Troparul Nașterii, vers IV:** *„Nașterea ta Cristoase Dumnezeuul nostru
răsărit-au lumii lumina cunoștinții,
că prin dânsa ceia ce serveau stelelor,
de la stea s-au învățat să se închine Ție...”*
- Ochiul inimii mele:** *„Ochiul inimii mele îl ridic către tine, Doamnă;
Nu trece cu vederea puțina mea suspinare
în ora când va judeca Fiul tău, lumea.”*
- Colindă:** *„La nunta ce s-a-ntâmpat în Cana Galileii,
Fost-a și Isus chemat, în Cana Galileii...”*

Am putea concluziona că, după proveniența textelor literare, de obicei în versuri, în creația lui Iacob Mureșianu, distingem:

1. Autori de versuri (poeți consacrați) – Mureșianu a manifestat o afinitate deosebită, o atenție specială față de lirica românească și germană de calitate, față de poeți care s-au consacrat în țară și în străinătate: Vasile Alecsandri, George Coșbuc, Ioan Nenițescu, Dimitrie Bolintineanu, Andrei Bârseanu, Carmen Sylva ș.a.

Compozitorul a apelat, într-o măsură mai mică, și la creații ale unor poeți de restrânsă circulație, mai puțin cunoscuți, în principal pentru lucrări ocazionale: Maria Pruncul, Emanuel Geibel, E. Sabo, Carol Scrob, Petre Dulfu ș.a.

2. Versuri populare. Iacob Mureșianu a folosit versuri populare preluate identic din creația populară (*Dorule, odorule, Doină din Bihor, Trecui valea* ș.a.) sau versuri „arangiate” de către el,

după necesitățile estetice ale momentului și ale structurii muzical-dramatice a lucrării (*Murgulețul, Întoarcerea rândunelei, Cucușor* ș.a.).

3. Versuri proprii. Compozitorul a apelat și la acest mijloc de creație, deși mai rar. Exemple: *Cântec de vară* și cântecele pentru școlari.

4. Texte pentru muzica religioasă: liturgice, biblice, psalmi, pricesne, colinde, texte proprii. Exemple: *Liturgia în sol major, Lăudați, Plâng și mă tânguiesc, Îngerul a strigat, Ochiul inimii mele, Colind de Florii, Colindă, Imn pentru arhiereu*, ș.a.

De remarcat faptul că Iacob Mureșianu notează de obicei, în revista sa „Musa Română”, numai numele poetului (Exemple: Poesia de Negruzzi, Poesia de Bolintineanu), alteori numele și prenumele prescurtat (Exemple: Poesia de V. Alecsandri, Poesia de C. Boliac) și în mai puține cazuri numele și prenumele complete (Exemple: Poesia de Iosif Vulcan, Poesia de Carol Scrob).

Index selectiv de proveniență a textelor literare din creația muzicală a lui Iacob Mureșianu

Autori de versuri (poeți)

Vasile Alecsandri, 21 iulie 1821, Bacău – 22 aug. 1890, Mircești (Iași)

Mureșianu a folosit cu precădere volumul de care a putut face rost în acel timp:

Poesii populare ale românilor, ediția 1866, de Vasile Alecsandri, a cărui creație o aprecia în mod deosebit. Volumul acesta îl considera a fi un adevărat giuvaer, un dar de mare preț. Creația poetico-dramatică a lui Alecsandri este dominantă în muzica de operă, operetă (vodevil), vocal-simfonică, camerală, vocală și în aceea pentru copii.

- *Mănăstirea Argeșului*, operă
- *Erculeanul*, oratoriu
- *Brâncoveanul Constantin*, oratoriu
- *Brumărelul*, baladă¹
- *Năluca*, baladă
- *Miușușca din Brașeu*, baladă
- *Șoimul și floarea fragului*, baladă
- *Doina iubirii*, baladă
- *Doină*, cor bărbătesc
- *Dor de călătorie*, cântec²
- *În ce loc, unde se duc?* cântec
- *Rodica*, cor pentru copii
- *Soare și flori*, cor mixt
- *Peneș Curcanul*, cor mixt
- *Flori de nufăr*, lied
- *Întoarcerea în țară*, lied
- *Surorii mele*, cântec
- *Scrânciobul*, lied
- *Două suflete*, lied
- *Pilotul*, lied
- *Maiblumen/Flori de mai*, lied

¹ Balada, gen muzical pentru soliști, cor și orchestră (pian), creat și impus în muzica românească de către Iacob Mureșianu.
² Cântece pentru școlari, de obicei pentru o singură voce.

- 7 operete: *Milo, director* (cu orchestră mare), *Rusaliile, Florin și Florica, Nunta țăărănească, Rămășagul, Cinel-cinel, Scara mâții* (cu pian);
Ioan Nenițescu, 11 apr. 1854, Galați – 23 febr. 1901, Buzău
– *Ce-a fost a fost*, Canon-duete pentru soprană și tenor
– *Cum n-ar fi fost*
– *În grădină*, cântec
– *De când*, lied
– *Nu plânge*, lied
– *Dor de mare*, lied
– *Tu n-ai iubit*, lied
– *Departa clopotul răsună*, lied
– *Cântec de fericire*, lied
George Coșbuc, 20 sept. 1866, Hordou (Bistrița-Năsăud) – 9 mai 1918, București
– *Drapelul*, cor bărbătesc
Matilda Culger-Poni, 2 aprilie 1851, Iași – 9 octombrie 1931, Iași
– *Floarea-n câmp când vestejește*, 2 voci egale
– *Întoarcerea rândunelei*, 3 voci egale
– *Fluturașul*, cor bărbătesc³
– *Iarna*, cor de femei
Andrei Bârseanu, 17 octombrie 1858, Dârste (Brașov) – 17 august 1922, București
– *Imnul Astei*, cor bărbătesc
Dimitrie Bolintineanu, 1819, Bolintin Vale (Giurgiu) – 20 august 1872, București
– *Într-o vale lată*, cântec
– *La o rândunică*, 2 voci egale
– *Viorica*, 2 voci egale
Ion Pop-Reteganul, 10 iunie 1953, Reteag (Bistrița-Năsăud) – 3 aprilie 1905, Reteag (Bistrița-Năsăud)
– *Neică, neiculiță*, cor de femei⁴
Carmen-Sylva, pseudonim literar al Reginei Elisabeta a României, 29 decembrie 1843, Neuwied, Germania – 2 martie 1916, București (Curtea de Argeș)
– *Ciclu de 6 lieduri*.
– *Wehmuth/Melancolie*, lied
– *Du wunderschone Megdlein/Tu, fetiță minunată*, lied
R. Torceanu (date neidentificate)
– *Traum/Vis*, lied
Th. Șerbănescu, 29 decembrie 1839, Tecuci – 2 iulie 1901, Brăila
– *Windeswehen/Adiere de vânt*, lied
Ioan A. Lapedatu, 6 iulie 1844, Colun (Sibiu) – 6 aprilie 1878, Brașov
– *Primăvara*, terțet pentru soprană, tenor și bas
Maria Pruncul (Rudă a compozitorului, stabilită la București. Date neidentificate.)
– *Ein bescheidener Wunsch/O dorință modestă*, lied
– *Die Vogel/Pasărea*, lied
Emanuel Geibel, poet german, 17 octombrie 1815, Lubeck – 6 aprilie 1884, Lubeck
– *Herbstgefühl/Sentiment de toamnă*, lied

³ Cor scris pentru 4 voci de bărbați.

⁴ Cor scris pentru 4 voci de femei.

- Cezar Boliac, 23 martie 1813 – 25 februarie 1881, București
 – *Rândunica*, cântec
- Vasile Cârlova, 4 februarie 1809, Buzău – 18 septembrie 1831, Craiova
 – *Un păstor tânăr*, cântec
- Tăutu (date neidentificate)
 – *Primăvara*, cor mixt
- E. Sabo (Profesor la Blaj. Contemporan cu I. Mureșianu. Date neidentificate.)
 – *Adio de vacanță*, 3 voci de femei
 – *Imn*, cor mixt
- Gheorghe Sion, 22 mai 1822, Cernăuți – 1 octombrie 1892, București
 – *Răsăritul soarelui*, cântec
- Iosif Vulcan, 31 martie 1841, Holod (Bihor) – 8 septembrie 1907, Oradea
 – *Râsplata*, cântec
- Vasile Bumbac, 7 februarie 1837, Cernăuți – 14 februarie 1918, Cernăuți
 – *Cântecul școlarilor*, cor bărbătesc
- Petre Dulfu, 10 martie 1856, Tohat (Sălaj) – 1953
 – *Mi-e dor de satul meu*, cor bărbătesc cu solo de bas
- Iacob Negruzzi, 31 decembrie 1842, Iași – 6 ianuarie 1932, Iași
 – *Vântul muge*, cântec
- A. Domâi (date neidentificate)
 – *Furnica îngâmfată*, cântec
- Carol Scrob, 21 iulie 1856, Săbăoani (NT) – 17 ianuarie 1913, Săbăoani (NT)
 – *Plin de jale privesc cerul*, 2 voci egale
- N. Ionescu (date neidentificate)
 – *Țiganca*, 3 voci egale
- Sever Sepeșan (Profesor la Blaj. Contemporan cu I. Mureșianu. Date neidentificate.)
 – *Colindă* (culegător), cor mixt

Versuri populare (Preluate identic sau aranjate de către muzician)

- *Dorule, odorule*, cor mixt
- *Trecui valea*, cor mixt
- *Murgulețul*, lied
- *Sub răchită*, cor mixt
- *Cucușor*, cor bărbătesc
- *Jelui-m-aș și n-am cui*, cor bărbătesc cu solo de tenor
- *Doină din Bihor*, cor mixt

Creații cu autor necunoscut

- *Reîntoarcerea acasă*, cor bărbătesc
- *Soarele juniei mele*, cântec
- *La mijloc de codru des*, 2 voci egale
- *Corb, corb*, 3 voci egale
- *Călușelul*, cântec
- *Puișorul*, cor de femei
- *Muzică de scenă la piesa de teatru Moise Păcurariu*, pian

În creația lui Iacob Mureșianu textul și muzica formează un tot unitar. Importanța sau prevalența variază de la piesă la piesă, în funcție de morfologia construcției muzicale, de caracter și mesaj. Variația și numărul mare de autori de versuri sau texte dramatice abordate de compozitor relevă permanenta căutare a unui suport literar capabil să se constituie în vector pentru muzica sa și invers. Valoarea creației sale se bazează, așadar, și pe originalitatea versurilor, pe modul de alegere a celor mai potrivite, în funcție de scopul estetic propus.

Iacob Mureșianu a fost bun cunoscător al creației literare populare și culte a timpului său, de care s-a folosit cu mult talent și măiestrie componistică.